

BELLE TEN

Cilt : XLI

EKİM 1977

Sayı : 164

MAŞAT-HÖYÜK'TE KEŞFEDİLEN HİTİT TABLETLERİNİN IŞIĞI ALTINDA YUKARI YEŞİLIRMAK BÖLGESİNİN COĞRAFYASI HAKKINDA *

SEDAT ALP

Türk Tarih Kurumu adına Prof. Tahsin Özgüç'ün başkanlığında 1973-1977 yıllarında Maşat - Höyük'te yürütülen kazılarda keşfedilen tabletler¹ Hitit Çağının şahıs ve yer adları malzemesini sevinilecek bir biçimde arttırmaktadır. Bu metinlerde geçen bir sıra yer adı yukarı Yeşilirmak bölgesinin coğrafyası hakkında önemli ip uçları vermektedir. ^DU-*bēli* adındaki² bir görevli tarafından Hitit Büyük Kralına gönderilen bir mektup³ Maşat - Höyük'e yakın bölgenin Hitit Çağındaki coğrafyası hakkında önemli bilgiler kazanmamıza yardım etmektedir. Bu mektubun transkripsiyon ve tercümesini burada sunuyorum:

*Bu makalenin biraz kısaltılmış Fransızca bir metni *Mélanges E. Laroche*'ta çıkmaktadır.

¹ Maşat-Höyük Vesikaları hakkında ilk rapor tarafımdan 11-15 Ekim 1976 tarihleri arasında Ankara'da toplanan 8. Türk Tarih Kongresine sunulmuştur ve şimdi baskıda bulunmaktadır.

² Bu şahıs adının tipi (diğer yazılışı: ^DDIŞKUR - *bēli*) Hitit Çağındaki şahıs adlarından ayrılmaktadır (krş. E. Laroche, NH passim) ve Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağından beri mevcut olan semitik bir şahıs adı tipine uymaktadır. Krş. örneğin *Sin-bēli*, W. Mayer - G. Wilhelm, Ugarit Forschungen 7, s. 316 v.d.

³ Mektup 1975 yılında bir çok mektup arasında üstten itibaren 3. Hitit tabakasındaki sarayda bulunmuştur ve I. Şuppiluliuma'dan önceki çağa aittir. Maşat-Höyük tabletlerinin tarihlenmesi konusu üzerinde not 1'de anılan raporda durulmuştur.

Mışt. 75/113

- Öy. 1 *A-NA* ^DUTU^{SI} *BE-LÍ-IA QÍ-BÍ-MA*
 2 *UM-MA* ^I ^DU-*BE-LÍ İR-KA-MA*
-
- 3 *ka-a-ša-kán* ^{LÚ}KÚR *pa-an-ga-ri-it*
 4 II *AŠ-RA za-a-i[š] nu-kán I-iš*
 5 *la-at-ti-iš I-NA* ^{URU}Iš-te-ru-ya
 6 *za-a-iš I-iš-ma-kán la-at-ti-iš*
 7 *I-NA* ^{URU}zi-iš-pa *za-iš*
-
- 8 *na-aš-kán ma-a-an I-NA* KUR ^{HUR.SAG}ša-kad-du-nu-ya
 9 *pa-re-e-an pa-iz-zi*
 10 *ma-a-an* EGIR-*pa ku-ya-at-ga*
 11 *ya-aḫ-nu-zi na-aš-kán* KUR-*ia*
- A. k. 12 *an-da ú-iz-zi nu-uš-ši* EGIR-*an*
 13 *na-ú-i ku-it-ki*
 14 *te-ek-ku-uš-ši-ia-iz-zi*
-
- Ay. 15 *ma-an-kán* ^DUTU^{SI} *BE-LÍ-IA BE-LU*
 16 *ku-in-ki pa-ra-a na-it-ti*
 17 *ma-an* KUR-*i* ^{LÚ}KÚR *Ú-UL dam-mi-iš-ḫa-iz-zi*
-
- 18 *am-mu-ga-kán*
 19 *ŠA KASKAL GÍD. DA* ^{LÚ.MEŠNÍ.ZU}TIM
 20 ^{HUR.SAG}Ha-píd-du-i-ni *an-da*
 21 *ša-ša-an-na pi-e-i-iš-ki-mi*
 22 *nu-mu ma-aḫ-ḫa-an me-mi-an*
 23 EGIR-*pa ú-da-an-zi* ^{HUR.SAG}aš-ya
 24 *ŠA* ^{LÚ}KÚR *ud-da-na-za par-ku-iš*
 25 *nu-kán* ^{URU}Ta-pi-ig-ga-za
 26 ^{GUD}HI.A ^{UDU}HI.A *kat-ta QA-TAM-MA*
 27 *tar-ši-ik-ki-mi*
- S. k. 1 *nu* ^DUTU^{SI} *BE-LÍ-IA*
 2 *QA-TAM-MA* š[a-]a-ak
- Öy. 1 Majeste'ye, efendime, söyle!
 2 Kulun ^DU-bēlī söyle (der):
-

3 İşte, düşman kitle halinde
 4 iki yerde (sınırı) aştı. Bir
 5 kol^{3a} *Išteruuḫa*'da,
 6 diğer kol^{3a} ise,
 7 *Žiṣpa*'da (sınırı) geçti.

8 O, *Šakaddunūya* dağı ülkesine,
 9 öte yana, gittiği zaman,
 10 her hangi bir suretle geri
 11 dönerse, ülkeye
 12 girer. Onun arkasından
 A.k.13-14 henüz hiç birşey görünmüyor.

Ay. 15 Majeste, efendim, sen
 16 herhangi bir komutan gönderebilirsen,
 17 düşman ülkeye zarar vermiyebilir.

18-19 Ben uzun yolun gözcülerini⁴
 20 *Hapidduini* dağında
 21 kalmaya gönderiyorum.
 22 Bana "dağ düşman bakımından
 23-24 temizdir" haberini geri getirdikleri zaman
 25 *Tapigga*'dan
 26-27 sığırların ve koyunların aynı
 şekilde aşağı (inmelerini) söyleyeceğim.

S. k. 1 Majeste, efendim,
 2 (bunu) böyle [b]il!

Tapigga ve Anziliya Kentleri

Mektuplarda gönderenin ve alıcının oturdukları şehirlerin adlarının bildirilmemesi coğrafya araştırmalarımızı büyük ölçüde güçleştirmektedir. Sunduğumuz mektup Hitit Büyük Kralına hitaben yazıldığına göre bu mektubun Maşat-Höyük'te yazılmış olması gerekecektir.

^{3a} H. Otten'a göre 1550/u'da 3. ve 4. satırlardaki *latti*-'ye karşı dupl. Bo 4171'de 2. ve 3. satırlarda *ŠUTUM* görülüyor. Bazı metinlere göre de *latti*- çift olan bir uzuvdur.

⁴ Bu görevliler için krş. E. von Schuler, AfO, Beiheft X s. 52.

22.-27. satırlarda *Hapidduni* dağının düşmandan temiz olduğu haberi verilince, sığırların ve koyunların *Tapigga*'den aşağı inmelerinin temin edileceği yolunda verilen bilgi⁵ *Tapigga*'nın Maşat - Höyük'ün Hititce adı olduğunu saptamamıza yardım etmektedir. Burada *Tapigga*'nın Maşat - Höyük yakınında bulunan diğer bir şehrin adı olduğu da düşünülebilirse de, Maşat - Höyük orada bulunan büyük bir saraydan başka tabletlerden elde ettiğimiz bilgilere göre bir UGULA NIMGIR ERİN^{MEŞ}⁶, bir tür "Ordu Müfettişi", ile bir *bēl madgalti*'nin, askeri ve sivil görevleri olan bir Vâlinin⁷, merkezidir. *Tapigga*'nın da bir bölgenin merkezi olduğu Boğazköy'de bulunan kült ile ilgili bir teslimat listesinden, KBo XII 53 Ay. 13 v.d.'ndan (E. Laroche, CTH 530), anlaşılmaktadır. Orada bir çift çizgiden sonra KUR^{URU} *Ta-a-pi-ka-a-aš* "*Tapika* şehri ülkesi" kaydedilmektedir. Daha sonra bu ülkeye ait olan kentler anılmaktadır. Satır 15'de kaydedilen yer adı *Gaggadduğa* Maşat - Höyük metinlerinden de tanınmaktadır. Satır 18'de kaydedilen ^[URU]*Istarğa* mektubumuzun 5. satırındaki *Išteruğa* ile her halde aynı yer adı olacaktır. Aynı Boğazköy metninde birer çift çizgiden sonra Öy. 18 v.d.'nda "*Durmitta* şehri ülkesi", Ay. 7 v.d.'nda "[*Ga*]ššiya kenti ülkesi" işlenmektedir.

Maşat - Höyük'te bulunan ve Majeste'ye hitap eden bir kuş falcısının mektubundan (Mşt 75/110) da kuş falcılarının başka kentleri ziyaret ettikten sonra *Tapigga*'ya vardıkları öğrenilmektedir.

Bu suretle *Tapigga*'nın⁸ Maşat - Höyük bölgesinin Hitit Çağındaki merkezi ve bu garnizon kentinin Hitit Çağındaki adı olduğu konusunda hiç bir kuşku kalmamaktadır⁹.

⁵ Bu beyan, *bēl madgalti* enstrüksiyonlarında geçen ve kralın düşman tehlikesi mevcut olduğu zamanlarda ve geceleyin hayvanların müstahkem mevkiilerde korunmaları yolundaki emirlerine bir paralel teşkil etmektedir (E. von Schuler, a. g. y.'de s. 41 ve 60).

⁶ Sumerogram hakkında bk. H. G. Güterbock, Festschrift H. Otten, Wiesbaden 1973, s. 74.

⁷ *bēl madgalti*'nin görevleri hakkında bk. S. Alp, Belleten XI (No. 43) s. 409 v.d. ve E. von Schuler, a. g. y. de s. 64.

⁸ *Tapigga*'nın şehir tanrısının adı KUB IV 45 III 2 (=KUB IV 46 III 39)'ye göre *Tamiš(š)iya*'dır.

⁹ Böylece F. Cornelius'un bir kaç kez (son olarak Geschichte der Hethiter, Darmstadt 1973, s. 29 ve 227) *Tapigga*'nın klasik çağda Sivas'ın doğusundaki *Tephrike* (Türkçe *Divriği*) olduğu yolundaki önerisinin tutarsızlığı ortaya çıkmaktadır.

Tapigga'nın önemli bir merkez olduğu III. Hattuşili nin otobio-graphie'sinden (Götze, Hatt. II 48-49, S. 18-19) de anlaşılmaktadır. Orada şöyle denilmektedir : "Ve kardeşim Muwatalli benim arkamdan geldi ve *Anziliya*'yı ve *Tapigga*'yı tahkim etti". Bu kayda göre *Anziliya* ile *Tapigga*'nın birbirinden pek uzakta olmamaları gerekmektedir. Maşat-Höyük metinleri de her iki yerin birbirine yakın olduklarını göstermektedir. Yukarıda anılan KBo XIII 53 ay. 13 v.d.'dan *Anziliya*'nın (satur 19: [URU]A)nziliy[a]) *Tapika* şehri ülkesine ait olduğu anlaşılmaktadır.

A. Goetze, RHA 61 (1957) S. 91 v.d'nda Hititlerin en önemli kült şehri ve Güneş Tanrıçasının merkezi *Arinna*'yı klasik çağdaki *Zela*'ya (Maşat-Höyüğün 30 km kuzey doğusunda günümüzdeki *Zile*) lokalize etmişti. Bunun nedeni Strabo'ya göre *Zile*'de Persler devrinde *Anaitis* adındaki bir tanrıçaya ibadet edilmesidir. Bu lokalizasyon iki nedenden ötürü olanaksızdır. *Arinna*'ya *Hattuša*'dan en çok bir günde ulaşılabilirdi¹⁰. Ayrıca *Arinna*'nın Kaşka'lılar tarafından işgal edildiği Boğazköy metinlerinde hiç bir zaman kaydedilmemiştir. Buna karşılık *Zile* Kaşka'lılar tarafından tehdit edilen bir bölgede bulunmakta idi. Maşat-Höyük'ün 3. Hitit tabakasında bulunan ve içinde tabletlerin keşfedildiği Büyük Saray her halde Kaşka'lıların hücumları nedeniyle yanmış ve tahrip edilmişti.

Maşat-Höyük metinlerinde Majeste'nin mektup gönderdiği görevlilerden birinin adı *Zilapiya*'dır. Burada adın sonundaki *piya* elemanı ayrıldığı takdirde geriye **Zila* kalmaktadır ki, bu da klasik çağlardaki kült şehri *Zela*'yı hatırlatmaktadır. Bilindiği gibi *piya* elemanı *Armapiia*, *Tarhundapija* ve diğer bir çoklarında olduğu gibi teofor şahıs adları teşkiline yaramakta idi¹¹. Bundan, Hititlerde en azından **Zila* adında bir tanrının mevcut olduğu sonucu çıkmaktadır. Bu durumda klasik çağa ait kent adı *Zela*'nın Hitit çağındaki adının da **Zila* olabileceği düşünülebilir.

¹⁰ Metin yerleri ve bibliyografya için bk. Hayri Ertem, Boğazköy Metinlerinde Geçen Coğrafya Adları Dizini, Ankara 1973, s. 14 v.d. *Arinna* ile *Hattuša* arasındaki mesafe için krş. H. G. Güterbock, JNES XIX (1960) s. 80 v.d. (E. Laroche, CTH 604) ve F. Cornelius, IV. Internationaler Kongress für Namensforschung, Kongress-berichte cilt II, 1961, s. 238 not 9. E. Laroche ta, NH s. 268 not 4'te Goetze'nin lokalizasyonunu "trop à l'est par rapport à *Hattuša*" olarak vasıflandırmaktadır.

¹¹ Krş. E. Laroche, a.g.y.de s. 317 v.d.

Benim bilgime göre Boğazköy metinlerinde şimdiye dek ne bir tanrı adı **Zila*'ya ne de bir kent adı **Zila*'ya rastlanmamıştır. Böyle önemli bir kült merkezinin Hitit metinlerinde kaydedilmemiş olacağını kabul etmek olanaksızdır.

Şimdi, metinlerde *Tapigga* ile bir arada kaydedilen ve bu kentten pek uzak olmadığı anlaşılan *Anziliya*'nın **Zila*'nın diğer bir ad formu olup olmadığı sorulabilir. Bu düşünceyi klasik çağdaki *Zela* gibi *Anziliya*'nın da Hitit Çağında bir kült şehri olması desteklemektedir. *Anziliya*'nın bir kült kenti olduğu görüşünü tanrı adı *Anzili*¹² göstermektedir. Burada tanrı adı **Zila*'nın yer adı *Zela*'ya ilişkisi ne ise tanrı adı *Anzili*'nin yer adı *Anziliya*'ya ilişkisi aynıdır. Murşili Yıllıklarına göre (Götze, AM S. 42 v.d.) *Anziliya*'nın yeri *Piḫuru* ve *Pal-ḫiṣṣa*'dan pek uzakta olmayacaktır¹³. Bu da, *Anziliya*'nın *Tapigga*'ya nazaran bir az daha kuzeyde olduğunu göstermektedir ki, bu husus ta *Zile*'nin Maşat-Höyük'e nazaran durumuna uymaktadır.

Diğer önemli bir nokta da KUB XXXVIII 21 Öy. 8 v.d.'na nazaran (L. Rost, MIO VIII 213; E. Laroche, CTH 522) tanrı [^P*Anzili*]'nin bir kadın heykeline sahip olması ve bir tanrıça olmasıdır¹⁴. Bu Tanrıçanın kültürünün Hitit çağından sonra da *Zela*'da yaşayıp yaşamadığı ve *Anaitis*'in *Anzili*'nin değişik bir şekli olup olmadığı hakkında karar vermek şimdilik mümkün değildir. Şayet Hitit tanrıçası **Zila* ya da *Anzili* ile Hittitçe *zila-*, *zilatiya*, *ziladuua*, *zilan* ve *zilayan* sözleri arasında etimolojik bakımdan bir kilişki var ise, o zaman **Zila* ya da *Anzili*'de bir istikbal tanrıçası söz konusu olabilir.

Dil bakımından **Zila*'dan *Anzili* ya da *Anziliya*'ya bir köprü kurmak olanaksız değildir¹⁵. Örneğin *Maraṣṣanta* ve *Maraṣṣantiya*'nın aynı

¹² E. Laroche, RHA 46 s. 79.

¹³ Bu iki kentin yeri hakkında bk. E. von Schuler, Die Kaşkär S. 41 not 237. Krş. aynı zamanda P. Meriggi, WZKM 58 s. 79.

¹⁴ E. Laroche ve H. G. Güterbock'a göre de *Anzili* bir tanrıça'dır: E. Laroche, RHA 68 (1961) s. 25 v.d.; H. G. Güterbock, JAOS (1964) 114 v.d.; E. Laroche, RHA 77 (1965) 134 v.d. **Zila*'nın cinsiyetinin tayininde erkek şahıs adları *Zella* ve *Zelliya*'nın (E. Laroche, NH No. 1542 ve 1543) hiç bir önemi yoktur. Krş. örneğin tanrıça *Inar* (A. Kammenhuber, ZA 66 (1976) 68 v.d. ve aynı müellif RLA V 89 v.d.) ile erkek şahıs adı *Inar* (E. Laroche, a.g.y.'de No. 453; A. Kammenhuber, RLA V 90).

¹⁵ Bir sesli harf ile başlayan ya da başlamayan adlar hakkında krş. E. Laroche, a.g.y.'de s. 241 v.d.

ırmak adının iki ayrı formu olduğu dikkate alınır, **Zila* ya da **Ziliya*'da aynı tanrı adı ya da şehir adı söz konusu olabilir. *Anzili* ve *Anziliya*'nın başındaki *an-*, sözün başındaki bir nazalisayon olarak açıklanabilir.

Dağ adları *Şakaddunuşa*, *Şişpinuşa*, *Şarpunuşa*
ve ırmak adı *Zuliya*

Yukarda Maşat-Höyük'ten sunduğumuz mektup, burada başlıkta gösterdiğimiz dağ adları¹⁶ ile ırmak adı *Zuliya*'yı daha yakından lokalize etmemize yardım etmektedir. Mektubumuzun 8. satırından *Şakaddunuşa* dağının¹⁷ *Tapigga*'dan ya da Maşat-Höyük'ten pek uzak olmadığı anlaşılmaktadır.

Satır 5'te kaydedilen *Isteruşa* ve satır 6'da kaydedilen *Zişıpa* kentlerinin, Kaşka'lıların hücumlarının beklendiği, Maşat-Höyük'ün kuzey kesiminde aranmaları gerekecektir.

III. Hattuşili'nin önemli bir metin gurubunda (E. Laroche CTH 83: 1. A. KUB XIX 9, B. KUB XIX 8; 2. KBo XII 44; 3. KUB XXXI 20+KBo XVI 36) Hititler ile Kaşka'lılar arasındaki bir savaşta *Şakaddunuşa*, *Şişpinuşa* ve *Şarpunuşa* dağlarında yaşayan ve Hititlere düşman olan halk önemli bir rol oynamaktadır. Metne göre bu dağların arasından *Zuliya* ırmağının aktığı anlaşılmaktadır. Bir trafik kazasında erken bir yaşta ölen K. Riemschneider bu metinlerin önemini tanımış ve onları ilk kez işlemiştir (JCS 16, 1962, S. 110-121). Riemschneider'e göre III. Hattuşili bu metinlerde bir baş-Meşedi olan Tuthaliya'nın (III. Hattuşili'nin (?) oğlu ve daha sonraki IV. Tuthaliya (?)) Kaşka'lılara karşı bir savaşta başarılarını anlatmaktadır¹⁸. Riemschneider fragmanter ve değişik versiyonlu olan bu metinlerde aynı olayın anlatıldığına dikkati çekmektedir.

Burada Riemschneider tarafından A olarak adlandırılan metni (363/c = KBo XVI 36) daha sonradan aidiyeti yine kendisi tarafından

¹⁶ Bu dağlar hakkında krş. H. Gonnert, RHA 83 (1968) No. 37, 39 ve 114.

¹⁷ Bu dağdan gelen ağaçlar tapınak inşasında kullanılmakta idi. Bk. H. Gonnert, a.g.y.'de s. 134; M. Darga, Karahna Şehri Kült Envanteri, İstanbul 1973, s. 22.

¹⁸ E. Laroche'a göre bu metinler I. Şuppiluliuma'nın savaşları ile ilgilidir.

tanınan ve sunduğu metni genişleten KUB XXXI 20 (bk. KBo XVI Önsöz s. V) ve Bo 5768 ile ve bir kaç yeni okuyuş ve tamamlama teklifimle birlikte transkripsiyon ve tercüme halinde yeniden sunuyorum¹⁹:

KBo XVI 36 + KUB XXXI 20 + Bo 5768 (satır sayımı KBo XVI 36 II'ye göre)

- II x + I [. . . . -] *el*-[.]
- 2' [e-e]š-ta na-aš A?-N[A
- 3' [ke-e]z?-za-ma-aš²⁰
-
- 4' [k]e-[e]z-za-ma-aš ku-ya-pi i-ia-at-t[a-a]t
- 5' nu-ut-ta ke-ez-za HUR.SAG Ša-kad-du-un-ya
- 6' ku-[r]u-ur e-eš-ta ke-ez-za-ma-aš-ši
- 7' H[UR.SA]G Ši-iš-pi-nu-ya-aš ku-ru-ur e-eš-ta
- 8' [ke-e]z-za-ma-aš-ši HUR.SAG Šar-pu-un-ya
- 9' [ku-ru-]ur e-eš-ta na-an-kán GIM-an
- 10' LÚKÚR[MEŠ? h]u-u-ma-an-te-eš me-na-aḫ-ḫa-an-da
- 11' iš-dam-ma-aš-ši-ir nu URUGa-aš-ga^{HI.A}
- 12' ḫu-u-ma-an-za an-da a-ar-aš
- 13' nu-uš-ši A-NA IDZu-li-ia pi-r[a-an]
- 14' GİŠar-mi-iz-zi e-ep-pir
- 15' nu GİŠar-mi-i[z-z]i ar-ḫa pi-ip-pi-ir
- III 1 IDZu-li-ia-aš-ma-kán ú-ya-an-za
- 2 e-eš-ta n[u-u]š-ši DINANNA URUŠa-mu-ḫa
- 3 pi-ra-an ḫu-u-ya-a-iš
- 4 nu IDZu-li-ia-an ú-ya-an-da-an
- 5 pa-ra-a pá-r-ḫi-ia-at na-an-za-an-kán A-az
- 6 iš-ḫu-uz-zi-ia-a[n-d]a ša-ra-a
- 7 e-ep-ta na-an-[kán] ID-i
- 8 an-da IŠ-TU GİŠB[AN GİŠK]AK.Ú.TÁG.GA IŠ-TU NA₄
- 9 ya-al-aḫ-ḫi-iš-ki-ir nu-uš-ši DINANNA URUŠa-mu-ḫa
- 10 GAŠAN-IA pa-la-aḫ-ša-an še-ir e-ep-ta
- 11 nu-kán GIM-an ID ta-pu-ša ar-aš
- 12 nu-kán A-NA LÚKÚR IŠ-TU I GİŠGIGIR
- 13 pá-r-ra-an-ta pá-r-ḫa-aš LÚKÚR -ma-aš-ši [pár? -ḫi? -i]š

¹⁹ Krş. E. von Schuler, Die Kaškäer, 1965, s. 59 v.d.

²⁰ Bu satır hakkında krş. K. Riemschneider a.g.y.'de s. 112 sağdaki sütun.

- 14 BE-LU^H1.A -ma-aš-ši ku-i-e-eš^{GIS}G[IGIR pé-en-ni-ir]
 15 nu ÍD QA-TAM-MA p[ár-ra-an-ta? pá-r-ği-ir? I-aš?]
 16 I-e-da-ni u[a-al-ağ-ta? I-aš?]
 17 I-an-kán [ku-en-ta? I-aš? URU-aš?]
 18 I-an-ma U[RU-an?.....]
 19 Žu?-li?-i[a?]

- II x + 4' O, [or]adan nereye gitti ise,
 5' Ona²¹ (karşı) bir yandan Şakaddunuğa dağı (halkı)
 6' düşman idi. Diğer yandan ona (karşı)
 7' Şişiunuğa dağı (halkı) düşman idi.
 8' [Di]ğer yandan Şarpuğa dağı halkı ona (karşı)
 9' [düşm]an idi. Onu(n orada olduğunu)
 10' [b]ütün düşman[lar?] karşıdan
 11' işitince, Kaşka'lıların
 12' hepsi (de) oraya vardılar
 13' ve ona (karşı) Žuliya ırmağının ön[ünde]
 14' köprüyü tuttular.
 15' ve köpr[ü]yü yıktılar.

- III 1 Žuliya'nın (suları) yüksek
 2 idi. Şamuğa kentinin tanrıçası Istar
 3 ona yardım etti
 4 ve (suları) yükselmiş (olan) Žuliya ırmağından
 5 dışarıya sürdü. Onu sudan
 6 kemeri[nde]n tutarak yukarıya
 7 (çekti). İrmakta ona
 8 y[ay]la, [o]kla (ve) taşla
 9 saldırdılar. Hâkimem Şamuğa kentinin tanrıçası Istar
 10 onun üstünde bir kalkan tuttu.
 11 İrmaktan (öte) yana²² varınca,
 12 düşmana karşı bir harp arabası ile
 13 öte yana sürdü. Düşman da ona karşı [sür]dü (?).
 14 Onun Harp ara[basını süren] komutanlar da
 15 aynı biçimde ırmaktan ö[te yana(?) sürdüler. Biri(?)]
 16 diğerine s[aldırdı. Biri(?)]
 17 diğerini [öldürdü(?)] Bir kent (?) (halkı)]

²¹ Söz olarak "sana". Krş. aynı müellif, a.g.y.'de.

²² H. Gonnet, a.g.y.'de s. 134'te *tapuša* sözünde bir ırmak adı görmek istemektedir.

18 diğer k[ent (halkını)]

19 *Žuliy*[a?]

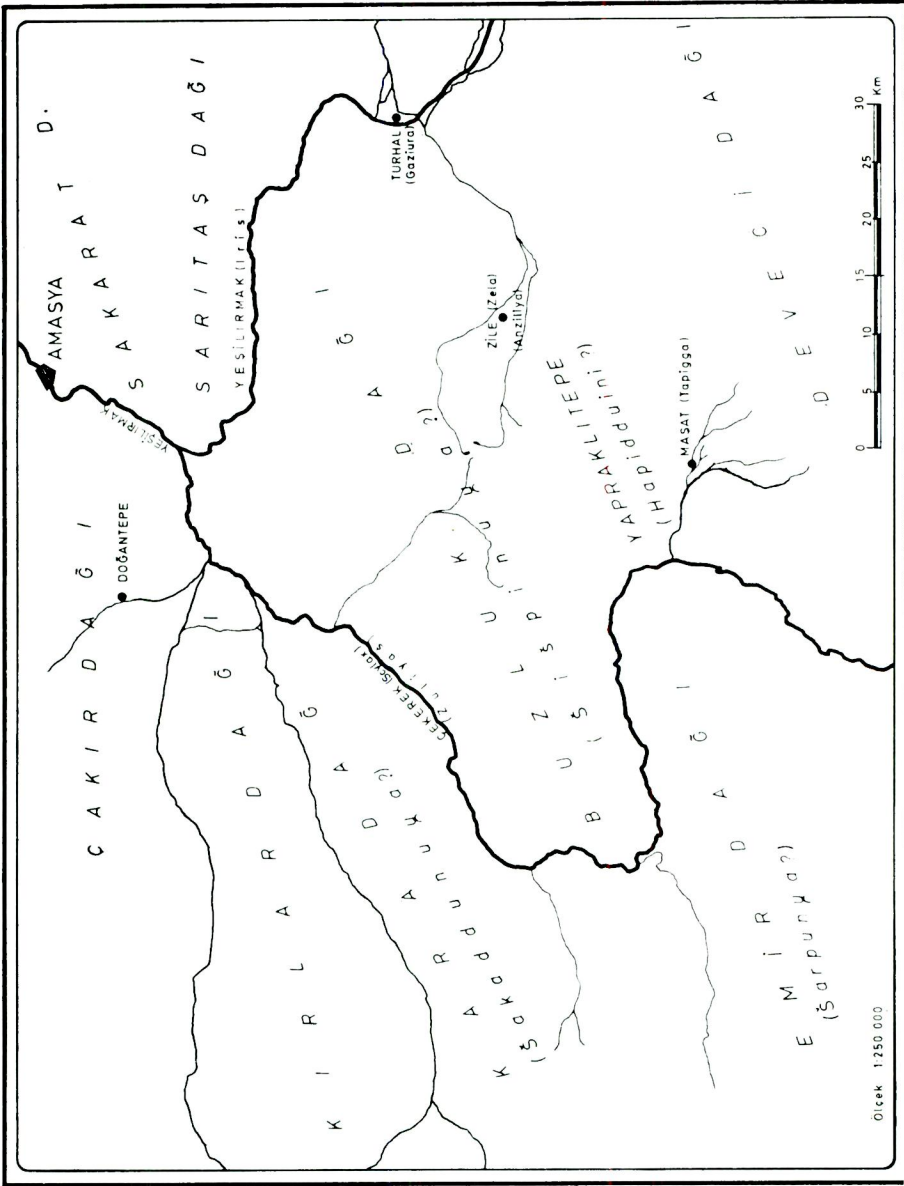
(Buradan itibaren metin kırıktır.)

Riemschneider bu metin gurubunda önemli bir rol oynayan *Žuliy*a ırmağını, a. g. y.'de s. 113, *Iris* (Türkçe *Yeşilirmak*) ve kolları *Lykos* (*Kelkitirmek*) ve *Scylax* (Türkçe *Çekerek*) ile idantifiye etmeği önerdi. E. Laroche ta, RHA XXXI (1973) s. 87'de *Žuliy*a ırmağını Kızılırmak havzasında ya *Delicesu* ya da *Yeşilirmak* (= *Iris*) ve kolları ile idantifiye etmek istedi. Fakat Maşat-Höyük'ten sunduğunuz mektuba göre, *Šakaddunu*ya dağının Maşat - Höyük'ten çok uzak olmayacağı gözönünde tutulduğu takdirde, *Žuliy*a ırmağını *Scylax* (= *Çekerek*) ile idantifiye etmek gerekecektir. *Scylax* ve *Çekerek* sözlerinde *Žuliyas*'ın bin yıllar boyunca değişmiş olan şekilleri söz konusu olabilir.

Riemschneider'in işlediği metinde kaydedilen üç dağın adına gelince, bunların Maşat - Höyük'ün kuzey batısında aranmaları gerekecektir. *Žuliy*a ırmağı üzerindeki köprü civarındaki savaşın yeri, güç te olsa, ancak bu ırmağın sularının yüksek olduğu bir zamanda bile geçit verebilecek bir kısmında olabilir. Bunun için de *Çekerek* ırmağı üzerinde *Karadağ*, *Buzluk Dağı* ve *Emir Dağı* arasındaki düzlük bir yer düşünülebilir. Bk. harita 1. Bu dağlardan acaba hangisi Hitit Çağındaki dağ silsilelerinden hangisidir?

Maşat mektubunda satır 8 ve devamındaki kısımda geçen *parean* "öte yana" sözü dikkate alınarak hüküm vermek gerekirse, *Šakaddunu*ya dağını *Çekerek* ırmağının batı yakasında aramamız gerekecektir. Aynı mektuba göre, düşmanın hareketinde bir istikamet değişikliği olduğu takdirde, düşman kuvvetleri Maşat - Höyük bölgesine gelebileceklerdir. Bu nedenle *Šakaddunu*ya Dağını *Karadağ* silsilesi ile idantifiye etmeği öneriyorum. *Šišpinu*ya için *Buzluk Dağı* silsilesini düşünüyorum. Bunun nedeni Maşat - Höyük'ün kuzeyinde aranması gereken *Žišpa* ile *Šišpinu*ya arasında etimolojik bir bağlantı kurulabilmesi olanağının bulunmasıdır. *Šarpu*ya²³ için de geriye yalnız *Emir Dağı* silsilesi kalmaktadır. Maşat mektubunda Satır 20'de anılan *Hapidduni* Dağının Maşat - Höyük'e, nisbeten yakın ve Maşat'ın kuzeyinde olması gerekmektedir. Belki de bu dağı "Yapraklı Tepe" de ya da *Buzluk Dağı* silsilesinin bir kısmında aramak gerekecektir.

²³ Bu dağ adı, ya ağaç türü *šarpa-* ya da dağ adı *Šarpa* ile etimolojik ilişki halinde olabilir. Bana göre birinci alternatif'in doğruluk olasılığı daha fazladır. Krş. E. von Schuler, a.g.y.'de s. 97.

Harita I.

